

Asia: VN/9365/2025

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko teillä lausuttavaa esityksestä yleisesti?

Turun kaupunki antaa lausuntonsa Turun työllisyysalueen vastuukuntana.

Seuraamusjärjestelmän yksinkertaistaminen on yleisesti ottaen kannatettavaa. Muutoksista ja siirtymäajoista aiheutuu kuitenkin työvoimaviranomaiselle lisäpaineita.

Lakiesityksessä työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä asetettavan työssäolovelvoitteen kesto olisi nykyistä lyhyempi, mutta työssäolovelvoitteita tulee ehdotetun lainmuutoksen myötä asiakkaille useammin ja helpommin. Asiakastyössä on huomioitava tarve asiakkaiden jatkuvalla ohjeistamiselle ja tiedottamiselle. Asiakkaiden kanssa täytyy mm. käydä läpi, mitä työssäolovelvoite tarkoittaa ja miten sen voi purkaa. Myös asiakkaan mahdollisuudesta korjata työssäolovelvoitteeseen johtanut menettely 3 kk kuluessa alkuhaastattelusta (TTL 2 a luvun 10 § 3 mom. 1 kohta) on ohjeistettava asiakkaille tapauskohtaisesti, jokaisen asiakkaan tilanne on erilainen. Kaiken kaikkiaan työssäolovelvoitteeseen liittyvä ohjeistaminen lisääntyy huomattavasti ja tähän käytetty aika on pois muusta asiakastyöstä, esim. työnvälityksestä. Virkailijan näkökulmasta asiakastilanteiden seuraaminen myös vaikeutuu, koska velvoitteita tulee asiakkaille useammin ja velvoitteiden aikana työttömyysturvan säädöksiä sovelletaan poikkeavasti.

2. Onko teillä lausuttavaa säädösehdotuksesta ja sen perusteluista?

Esityksessä kuvattu malli on nykytilannetta selkeämpi ja helpommin selitettävissä asiakkaalle. Nykyisessä porrastetussa järjestelmässä on neljä porrasta, tässä enää kaksi.

Toisesta laiminlyönnistä ei kuitenkaan tulisi seurata työssäolovelvoitetta, vaan esimerkiksi ensimmäistä pidempi korvaukseton määräaika. Työssäolovelvoite on seurauksena ankara. Kuudenkaan kuukauden työssäolovelvoitetta ei ole helppo purkaa, eikä purkamisen keinoihin tehtäisi tässä muutoksia. Käytännössä muutos johtaisi toimeentulotuen hakijoiden määrän kasvuun sekä haastavien asiakastilanteiden lisääntymiseen. Seuraamuksen langettaminen jo ensimmäisestä laiminlyönnistä voi toisaalta tehostaa resurssien käyttöä etenkin silloin, kun laiminlyötyyn palveluun liittyy runsaasti etukäteen varattuja resursseja (henkilöstöresurssit, maksulliset ostoresurssit kuten esim. tulkkipalvelut). Asiakkaille on kuitenkin viestittävä selkeästi palvelun velvoittavuudesta.

Esityksen siirtymäaika säännökset ovat ongelmallisia. Siirtymäaikana virkailijoiden on purettava sekä vanhoja 12 viikon velvoitteita ja uusia 6 viikon velvoitteita mahdollisesti jopa seuraavat viisi vuotta. Sekavuutta lisää myös se, että laiminlyöntiä, josta on annettu 2001-lausunto, ei huomioida 12 kk:n tarkastelujaksossa enää 1.1.2026 alkaen. Järjestämislain mukaiset asiointin laiminlyönnit kuitenkin huomioidaan entiseen tapaan. Jos 2001-lausunto on annettu esim. alkuhaastatteluun tai työnhakukeskusteluun saapumatta jättämisestä, työttömyysturvalain mukaista laiminlyöntiä ei huomioitaisi, mutta järjestämislain mukainen asiointin laiminlyönti huomioidaan.

3. Onko teillä lausuttavaa esityksen vaikutusarvioista?

Esityksen taloudellisten vaikutusarvioiden laatua on vaikea arvioida niihin liittyvien merkittävien varaumien ja epävarmuustekijöiden vuoksi. Esityksen vaikutukset sekä työllisyyteen että julkisiin menoihin on arvioitu vähäisiksi, eikä yrityksiin kohdistuvien vaikutusten arviointiin ole ollut tarvittavaa tietopohjaa.

Työvoimaviranomaiselle aiheutuvan lisätyön määrä on esityksessä arvioitu puutteellisesti. Etenkin monimutkaisten siirtymäaika säännösten purkaminen, niiden ohjeistaminen asiakkaille sekä asiakkaiden tilanteiden seuranta tulee lisäämään virkailijoiden työtaakkaa. Samoin laiminlyönneistä aiheutuvien sanktioiden koventamisen voi olettaa lisäävän haastavia asiakastilanteita. Viranomaisvaikutuksia arvioitaessa laiminlyönneistä aiheutuvien seuraamusten määrän on arvioitu pysyvän entisellään, mutta arviolle ei löydy perusteluissa vakuuttavia perusteita.

Eri työnhakijaryhmiä koskevasta vaikutusten arvioinnista muunkielisten ja puutteellisesti suomea tai ruotsia osaavien työnhakijoiden näkökulma puuttuu kokonaan. Eri etuusmuotoja saaneiden osalta todetaan, että pitkään työmarkkinatukea saaneilla ja näin oletettavasti erityisen heikossa taloudellisessa asemassa olevien ”voi olla mahdollisuus saada muita sosiaalietuuksia, jotka tasoittavat työttömyysetuuden menettämisen vaikutusta.” Esityksen perusteluissa ei kuitenkaan ole arvioitu sen ja samanaikaisesti lausuntopyynnöllä olevan toimeentulotuen kokonaisuudistuksen (VN/34692/2024) yhteisvaikutuksia.

Muiden vaikutusten osalta esityksen perusteluissa todetaan työttömyysturvaseuraamusten mahdolliset kielteiset vaikutukset kuten työvoiman ulkopuolelle tapahtuvien siirtymien lisääntyminen, tulevien työsuhteiden laadun heikkeneminen, pitkäaikaistyöttömien työllisyyden

mahdollinen heikentyminen sekä yhteiskunnallisten seuraamusten osalta omaisuusrikollisuuden ja mielenterveysongelmien lisääntyminen. Näiden vaikutusten suuruutta ja merkittävyyttä tulisi arvioida sekä esitetyn työttömyysturvalain muutoksen että mm. toimeentulotuen kokonaisuudistuksen kannalta.

4. Tulisiko työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n soveltamisalaa laajentaa uusiin työnhakijaa etuuden saamisen edellytyksenä velvoittaviin toimiin? Mitä nämä toimet olisivat ja miksi velvoittavuutta tulisi laajentaa niihin? Jos mahdollista, esittäkää myös arvio mahdollisen laajennuksen vaikutuksista.

Tähän ei ole tarvetta, koska 9§ kohdan 9 mukaan työllistymissuunnitelmassa voidaan sopia yksilöllisesti asiakkaan palvelutarpeen mukaisia velvoittavia toimia.

Haukioja Timo
Turun kaupunki - Turun työllisyysalue